

Handlingsplan for arbeid med vennskap og inkludering i barnehagen

Trygt og godt barnehagemiljø

Med rutiner for oppfølging av
Lov om barnehage kapittel VIII
Psykososialt miljø i barnehagen

Innledning

Handlingsplan for arbeid med vennskap og inkludering i barnehagen er en fagplan i kommunens planstrategi. Planen inneholder tiltak og rutiner for oppfølging av barnehageloven kapittel VIII Psykososialt barnehagemiljø. Målgruppe for planen er personalet i den enkelte barnehage og barnehagesektoren i Evje og Hornnes kommune.

Formål med planen er oppfølging av barnehageloven kapittel VIII Psykososialt barnehagemiljø og en felles handlingsplan for arbeidet med et trygt og godt barnehagemiljø som fremmer barns helse, trivsel, trygghet og mestring i barnehagen.

Planen består av tre deler:

- Del I: Vennskap og inkludering i barnehagen, som har fokus på det forebyggende arbeid i barnehagen, jfr. § 41 Nulltoleranse og forebyggende arbeid
- Del II: Rutiner og tiltak i arbeid med trygt og godt barnehagemiljø, og plikten til å sikre at barnehagebarna har et trygt og godt psykososialt miljø jfr. § 41 Nulltoleranse og forebyggende arbeid, § 42 Plikt til å sikre at barnehagebarna har et trygt og godt psykososialt barnehagemiljø og § 43 Skjerpet aktivitetsplikt dersom en som arbeider i barnehagen, krenker et barn.
- Del III: Realisering og kvalitetssikring, som viser hvem som har ansvar for implementering av planen i den enkelte barnehage, for oppfølging og for kvalitetssikring.

Barnehagen skal være en lærende organisasjon slik at den er rustet til å møte nye krav og utfordringer. Kvalitetsutvikling i barnehagen innebærer en stadig utvikling av personalets kompetanse.

I barnehagen må det legges til rette for jevnlig refleksjon og evaluering av egen praksis, holdninger og verdier, slik at alle i personalet har et bevisst forhold til egne holdninger og kompetanse i arbeidet med å legge til rette for lek og inkludering av alle barn.

Det er de voksnes holdninger, sensitivitet, kunnskap og handlinger som avgjørende for realisering av den inkluderende barnehagen og et trygt og godt barnehagemiljø.

Personalet skal være rollemodeller i barnehagen, og ha et bevisst forhold til sin rolle. Det er alltid de voksnes ansvar å gi støtte og veiledning slik at alle barn opplever tilhørighet, og at de får være en del av leken og fellesskapet.

Trygt og godt barnehagemiljø

Et godt leke – og læringsmiljø omfatter alle deler av det psykososiale miljøet, slik som vennskap, inkludering og forebygging av krenkelser, trakassering, vold og mobbing (NOU 2012:1). Et trygt og godt barnehagemiljø innebærer ikke fravær av krenkelser, men et barnet selv opplever at det er trygt og godt i barnehagen, at det er inkludert i barnegruppen, og at det å gå i barnehagen er en positiv opplevelse og noe barnet ser fram til. De ansatte i barnehagen må være bevisste på hva som påvirker det enkelte barns opplevelse av barnehagemiljøet.

Barnekonvensjonen artikkel 3 – Barnets beste: Voksne skal gjøre det som er best for barn

Barnekonvensjonen artikkel 12 – Alle barn har rett til å si meningen sin, og deres meninger skal bli tatt på alvor.

Barnekonvensjonen artikkel 19 – Alle barn har rett til beskyttelse mot vold, som også omfatter beskyttelse mot mobbing og andre krenkelser.

Barnehageloven § 1 Formål

Barnehageloven § 1 Formål sier at barnehagen skal i samarbeid og forståelse med hjemmet:

- ivareta barns behov for omsorg og lek, og fremme læring og danning som grunnlag for allsidig utvikling
- bygge på grunnleggende verdier i kristen og humanistisk arv og tradisjon
- lære barna å ta vare på seg selv, hverandre og naturen
- møte barna med tillit og respekt, og anerkjenne barndommens egenverdi
- bidra til trivsel og glede i lek og læring, og være et utfordrende og trygt sted for felleskap og vennskap
- fremme demokrati og likestilling og motarbeide alle former for diskriminering

Lov om barnehage kapittel VIII Psykososialt miljø

§ 41 Nulltoleranse og forebyggende arbeid

§ 42 Plikt til å sikre at barnehagebarna har et trygt og godt psykososialt barnehagemiljø

§ 43 Skjerpet aktivitetsplikt dersom en som arbeider i barnehagen krenker et barn

Livsmestring og helse

Barnehagen skal ha en helsefremmende og forebyggende funksjon og bidra til å utjevne sosiale forskjeller. Barnas fysiske og psykiske helse skal fremmes i barnehagen. Barnehagen skal bidra til barnas trivsel, livsglede, mestring og følelse av egenverd og forebygge krenkelser og mobbing. Om et barn opplever krenkelser eller mobbing, må barnehagen håndtere, stoppe og følge opp dette.

(Kilde: Forskrift om rammeplan for barnehagens innhold og oppgaver kapittel 1 Barnehagens verdigrunnlag, Livsmestring og helse, første avsnitt, side 11).

Barnehagen skal være en trygg og god arena for barn, og det er voksnes ansvar å sørge for denne tryggheten.

Del I:

Vennskap og inkludering i barnehagen – barnehagens forebyggende arbeid

1. Mål for barnehagens arbeid.

Nasjonale sektormål for barnehage:

- Alle har et godt og inkluderende leke- og læringsmiljø
- Barn som har behov for det, får tidlig hjelp, slik at alle får utvikla potensialet sitt
- De tilsatte i kunnskapssektoren har høy kompetanse
- Alle har god tilgang til relevante tilbud av høy kvalitet.

Lov om barnehage § 1, tredje ledd:

«Barnehagen skal møte barna med tillit og respekt, og anerkjenne barndommens egenverdi. Den skal bidra til trivsel og glede i lek og læring, og være et utfordrende og trygt sted for fellesskap og vennskap. Barnehagen skal fremme demokrati og likestilling og motarbeide alle former for diskriminering.»

Lov om barnehage, § 2 om barnehagens innhold, fjerde ledd:

«Barnehagen skal formidle verdier og kultur, gi rom for barns egen kulturskaping og bidra til at alle barn får oppleve glede og mestring i et sosialt og kulturelt fellesskap.»

Lov om barnehage § 3, Barns rett til medvirkning og hensynet til barnets beste.

«Barn i barnehagen har rett til å gi uttrykk for sitt syn på barnehagens daglige virksomhet og i saker som gjelder dem selv.

Barn skal få mulighet til aktiv deltakelse i planlegging og vurdering av barnehagens virksomhet.

Barnets synspunkter skal tillegges vekt i samsvar med dets alder og modenhet.

I alle handlinger og avgjørelser som gjelder barn i barnehagen, skal hva som er best for barnet, være et grunnleggende hensyn.»

Lov om barnehage kapittel VIII Psykososialt barnehagemiljø.

§ 41 Nulltoleranse for krenkelser og forebyggende arbeid

§ 42 Plikt til å sikre at barnehagebarna har et trygt og godt psykososialt barnehagemiljø

§ 43 Skjerpet aktivitetsplikt dersom en som arbeider i barnehagen krenker et barn

Forskrift om rammeplan for barnehagens innhold og oppgaver utdyper personalets ansvar for å ivareta barns behov for omsorg og lek, fremme danning, læring, vennskap og fellesskap. I arbeidet med å fremme vennskap og fellesskap skal personalet

- Støtte barnas initiativ til samspill og bidra til at alle kan få leke med andre, oppleve vennskap og lære å beholde venner.
- Samtale om normer for samhandling og invitere barna til å utforme normer for samhandling i fellesskap
- Støtte barna i å ta andres perspektiv, se en sak fra flere synsvinkler og reflektere over egne og andres følelser, opplevelser og meninger
- Støtte barna i å sette egne grenser, respektere andres grenser og finne løsninger i konfliktsituasjoner
- Forebygge, stoppe og følge opp diskriminering, utestenging, mobbing, krenkelser og uheldige samspillsmønstre.

Barnehagen skal bidra til at alle barn som går i barnehage får en god barndom preget av trivsel, vennskap og lek, samt være en forberedelse til aktiv deltakelse i samfunnet og bidra til

å legge grunnlaget for et godt liv. Personalet skal sørge for at barnehagen er et inkluderende fellesskap og legge til rette for at barn kan bidra i egen og andres læring, synliggjøre og fremme mangfold og ulikhet som grunnlag for opplevelser, utforskning og læring.

Mål for barnehagene i Evje og Hornnes kommune:

- Alle barn har et trygt og godt fysisk og psykososialt omsorgsmiljø som fremmer helse, trivsel, trygghet, lek og læring
- Alle barn skal oppleve inkludering og deltakelse i fellesskap, lek og læring i barnehagen
- Personalet har ansvar for at alle barn i barnehagen blir inkludert i trygge og gode fellesskap som har nulltoleranse for krenkelser
- Alle som arbeider i barnehagen, skal gripe inn når et barn i barnehagen utsettes for krenkelser
- Alle som arbeider i barnehagen, skal følge med på hvordan barna i barnehagen har det
- Personalet i barnehagen er varme og tydelige voksne og er gode rollemodeller overfor barn og unge
- Alle barnehagene har et godt samarbeid med foreldrene, og sikrer foreldre medvirkning i barnehagen.

2. Begreper

Nulltoleranse for krenkelser i barnehagen

Barnehagen skal ikke godta krenkelser som for eksempel utestenging, mobbing, vold, diskriminering og trakassering, jfr. § 42 Nulltoleranse og forebyggende arbeid.

Barnehagen skal ha nulltoleranse mot krenkelser, både når det gjelder mobbing, vold, diskriminering og trakassering. Verken direkte handlinger eller mer indirekte handlinger som utestenging, isolering eller baksnakking skal tolereres.

Personalet har kunnskap, kompetanse og holdninger som støtter opp om et trygt og godt barnehagemiljø.

Barnehageeier sørger for at de tilsatte har oppdatert og tilstrekkelig kompetanse om trygt og godt barnehagemiljø, forebyggende arbeid og nulltoleranse mot krenkelser. Oppfølging av behov sees i sammenheng med barnehagens plikt til interkontroll og systematisk arbeid og kompetanseutviklingsplan for barnehagen.

Mobbing i barnehagen

«Mobbing er det motsatte av å høre til» (Ingrid Lund 2016).

«Mobbing av barn i barnehagen er handlinger fra voksne og/eller andre barn som hindrer opplevelsen av å høre til, å være en betydningsfull person i fellesskapet, og muligheten til medvirkning» (Lund, Helgeland & Kovac, 2017).

«Mobbing er dårlige erfaringer som involverer flere. Det er der barn utsettes for gjentatte negative erfaringer og der barn utfører handlinger som oppleves negativt overfor andre. Hele barnehagens utviklings- og læringsmiljø blir preget av mobbing. Når mobbing skjer, er det noen voksne som ikke ser.» Fra Lund, I. & Helgeland, A. (2016): Mobbing i barnehagen. Anerkjennelse som forebygging. Fra [«Hele barnet- hele løpet; Mobbing i barnehagen»](#) Forskningsrapport 2015.

Inkludering

Inkludering handler om:

- Å øke fellesskapet
- Deltakelse i fellesskapet – at alle skal gi og få fra det samme fellesskapet
- Øke demokratiseringen – medvirkning og at alle opplever at deres stemme blir hørt
- Øke utbytte for den enkelte - retten til læring for alle

Inkludering innebærer å sikre fellesskap, deltakelse, medvirkning og utbytte for alle barn uavhengig av kategoriseringer, diagnoser og bakgrunn. Inkludering er å tilpasse det pedagogiske tilbudet til alle barn og deres forutsetninger, ingenting skal tilpasses inkluderingen. Det innebærer at inkludering er rammen for en likeverdig og tilpasset tilbud (Haug, P. 2014).

Systemperspektiv og systemisk forståelse

Systemperspektivet er et samlebegrep på flere teorier som vektlegger at det enkelte individ er i interaksjon/samspill med ulike sosiale systemer (Nordahl, T. 2005). Fellestrekket i sosial systemteori er at aktører deltar i et system der den enkelte påvirker helheten og selv blir påvirket av denne helheten (Eide & Eide 2000). Ut fra systemperspektivet er det helheten og samspillet med omgivelsene som er problemskapende, ikke individet alene.

En systemisk forståelse av handlinger og atferd innebærer derfor at det foregår en interaksjon mellom omgivelsene og det enkelte individ.

Systemteoretisk tilnærming innebærer at vi flytter fokus fra individet til miljøet/sammenhengen barnet lever i, og ser barnet i samspill med de ulike sosiale systemene som barnet er en del av. Vi jobber med faktorene rundt barnet og tiltak settes inn for å rette opp ubalanser (Bateson). I det ligger å mobilisere flest mulig innsatsområder rundt barnet som kan bidra til å løse barnets utfordringer.

3. Systematisk og forebyggende arbeid i barnehagen

Barnehagen må legge vekt på systematisk og forebyggende arbeid der alle barn lærer å bli gode venner, og venner som kan inngå i et forpliktende samvær med alle barn i gruppen og i barnehagen (Høiby & Trolle 2012)

Barnehagens arbeid med å forebygge tilfeller hvor barn ikke har et trygt og godt barnehagemiljø innebærer at

- barnehagen arbeider kontinuerlig med å fremme helsen, trivselen, lek og læringen til barna
- personalets verdier og kompetanse for felles praksis = holdning – kunnskap - handling
- personalets væremåte - Tydelige og varme voksne (autoritativ voksen) og tryggere, sterkere, klokere og god (Trygghetssirkelen COS Barnehage).
- kontinuerlig arbeid med sosial og emosjonell kompetanse, både i forhold til barn og voksne i barnehagen
- samarbeid med foreldre som er preget av respekt, åpenhet og vilje og mot til å gå inn i utfordrende tematikk.

3.1. Nulltoleranse for krenkelser og forebyggende arbeid

Lovhjemmel barnehageloven § 41 nulltoleranse for krenkelser og forebyggende arbeid

«Barnehagen skal ikke godta krenkelser som for eksempel utestenging, mobbing, vold, diskriminering og trakassering. Alle som arbeider i barnehagen skal gripe inn når et barn i barnehagen utsettes for slike krenkelser.

Barnehagen skal forebygge tilfeller hvor barn ikke har et trygt og godt barnehagemiljø ved å arbeide kontinuerlig med å fremme helse, trivselen, leken og læringen til barna.»

Lov om barnehager § 41 må sees i sammenheng med innhold forskrift om rammeplan for barnehagens innhold og oppgaver.

Mål:

- Alle barn har et trygt og godt fysisk og psykososialt omsorgsmiljø som fremmer helse, trivsel, trygghet, lek og læring
- Alle barn skal oppleve inkludering og deltakelse i felleskap, lek og læring i barnehagen
- Personalet har ansvar for at alle barn i barnehagen blir inkludert i trygge og gode fellesskap som har nulltoleranse for krenkelser

Nulltoleranse for krenkelser

- Barnehagen har nulltoleranse mot krenkelser som for eksempel utestenging, mobbing, vold, diskriminering og trakassering. Verken direkte handlinger som for eksempel latterliggjøring, latterliggjøring, ord som sårer, nedlatenhet eller mer indirekte krenkinger som utestenging, ikke bli hørt, og baksnakking skal tolereres. Hva som er krenkelse skal tolkes vidt, men ikke slik at kritiske utsagn og uenigheter er krenking.
- Eksempler på krenkelser i barnehagen er kjefting, nedlatende kroppsspråk, overse, at barnet ikke blir respektert for sine grenser, når barnet alltid får en passiv rolle i lek, å stadig bli korrigert foran andre (tape ansikt), når personalet ikke ser barnets individuelle behov, negative handlinger, herse med.

Dette er eksempel på krenkelser og at barnet ikke har det trygt og godt i barnehagen.

Tiltak:

- Personalet har kunnskap, kompetanse og holdninger som støtter opp om et trygt og godt barnehagemiljø
- Personalet har kunnskap og kompetanse for hva som er krenkelser og for hvordan gripe inn når et barn utsettes for krenkelser
- Barnehageeier sørger for at personalet har oppdatert og tilstrekkelig kompetanse i arbeid med et trygt og godt barnehagemiljø, arbeid mot krenkelser og hvordan de skal gripe inn når et barn i barnehagen utsettes for krenkelser. Oppfølging av kompetansebehov skjer i samarbeid med styrere, og sees i sammenheng med barnehagens forebyggende arbeid i tilfeller hvor barn ikke har et trygt og godt barnehagemiljø, jfr. kap 3.2.
- Barnehagen arbeider systematisk og bevisst med å utvikle barnas gode felleskap og forebygge krenkelser.
- Barnehagens arbeid med trygt og godt barnehagemiljø er et kontinuerlig kulturarbeid.
- Personalet samtaler om hvordan vi har det sammen, og inviterer barna med til å utforme utarbeider regler for hvordan barn og voksne skal ha det sammen i barnehagen.
- Personalet støtter barna i å sette egne grenser, respektere andres grenser og finne løsninger på konfliktsituasjoner.
- Personalet griper inn når barn plager hverandre i barnehagen. Det kan for eksempel være slåing, dytting, lugging, erting, bli ledd av, kalt dumme ting, ødelegge og gjemme ting for hverandre og utestenge.

Tiltak gripe inn – hvordan gripe inn uten selv å krenke et barn

- Alle i barnehagen skal gripe inn der og da når et barn i barnehagen utsettes for krenkelser
- Alle i barnehagen stopper og følger opp diskriminering, utestenging, mobbing, krenkelser og uheldige samspillsmønstre
- Personalet vet hvordan de skal gripe inn uten selv å krenke barnet/barna.
  - gripe inn ved å stoppe
  - være lydhør, rolig, gå nær barnet, snakke med og finne en løsning sammen med barnet
  - unngå å bruke barnets navn ofte
  - sette seg inn i situasjonen
  - rolig stemme ved korrigerende
  - vise med kroppen og ha en autoritativ voksenstil.
  - veilede fremfor grensesette
  - bryte opp situasjonen og finne ut hvem man skal snakke med først, finne løsning og foreslå handlingsalternativer sammen med barnet
  - være bevisst relasjonen den voksne har til barnet
  - være i forkant
- Den voksne sier unnskyld til barnet hvis den voksne har feilet.
- Som forebyggende tiltak, eller i etterkant av en hendelse, ha en samlingsstund med temaet med visualisering og modellering sammen med barna, og finne handlingsalternativer sammen med barnet

3.2. Barnehagens systematiske arbeid og kontinuerlige arbeid for å fremme helsen, trivselen, leken og læringen til barna

Mål:

- Alle barn har et trygt og godt fysisk og psykososialt omsorgsmiljø som fremmer helse, trivsel, trygghet, lek og læring

- Alle barn opplever inkludering og deltakelse i felleskap, lek og læring i barnehagen
- Personalet har ansvar for at alle barn i barnehagen blir inkludert i trygge og gode inkluderende barnehagemiljø
- Personalet i barnehagen opptrer som varme og tydelige voksne og er gode rollemodeller overfor barn og unge
- Personalet i barnehagen skal ha kunnskap og gode ferdigheter i forebygging og håndtering av krenkelser i barnehagen
- Personalet har ansvar for å etablere en god relasjon til det enkelte barn og relasjonen i barnegruppa, - har ansvar for stemningen
- Personalet skal skape et barnehagemiljø som har nulltoleranse for krenkelser blant barn og voksne

Tiltak:

- Barnehagen skal arbeide kontinuerlig med å støtte og utvikle enkeltbarns og barnegruppens sosiale ferdigheter gjennom arbeid med «Være Sammen».
- Personalet bruker trygghetssirkelen i arbeid med trygghet for barnet, og skape et trygt miljø for barnet.
- Voksne er veiledere og rollemodeller for barna i det daglige arbeidet i barnehagen og viser ønsket væremåte med grunnlag i «Være Sammen»
- Relasjonen voksen – barn er med overvekt av positive erfaringer
  - klar overvekt av beroligende respons når barnet er ute av seg
  - overvekt av støttende responser når barnet utforsker
  - tilstreber å ikke avvise barnet når barnet formidler at det trenger støtte eller trøst
  - tilstreber å være stødig og stabil i sin kontakt med barnet
- Barnehagene setter av tid til at barn kan knytte vennskap i lek, aktiviteter og samlinger.
- Personalet møter alle barn med åpenhet, varme og interesse og viser omsorg for hvert enkelt barn.
- Personalet arbeider med å støtte barnas initiativ til samspill og bidrar til at alle kan få leke med andre, oppleve vennskap og beholde venner
- Personalet er bevisst på at barn som vokser opp under vanskelige oppvekstforhold trenger vår oppmerksomhet og støtte, og at engasjement og nærvær kan bryte sosial arv og bryte negative mønstre (Charlotte Ringsmose).
- Styrer har ansvar for barnehagen arbeidet systematisk og kontinuerlig for å fremme helsen, trivselen, leken og læringen til barna. Barnehagens systematiske arbeid for å fremme helsen, trivselen, leke og læringen til barna skjer gjennom et forsvarlig system for internkontroll. System for interkontroll er dokumentert.
- Barnehagen har konkrete mål for arbeidet med et trygt og godt barnehagemiljø.
- Barnehagen har rutiner for å følge med på barnehagemiljøet og hvordan det enkelte barn har det, for å forebygge tilfeller hvor barn ikke har et trygt og godt barnehagemiljø.

Til refleksjon i personalet:

- Er voksne anerkjennende og støttende overfor barnas egne initiativ, eller mer preget av å gi beskjeder, formidle egne tanker og å kontrollere at barna følger reglene som er satt?
- Blir alle barna sett, hørt og tatt på alvor? Hvordan ser vi det, gjør vi det, hører vi det?
- Blir alle barn møtt med åpenhet, varme og interesse? Hvordan ser vi det, gjør vi det, hører vi det?
- Er det noen som alltid blir sett og hørt mens andre gjerne blir oversett?
- Er det slik at noen barn stadig får positiv oppmerksomhet, mens andre ofte er gjenstand negativ oppmerksomhet?

- Er det blitt et mønster i at det er lettere å tro på bestemte barns forklaringer på konflikter og hendelsesforløp, enn på andres?
- Er det slik at alle de voksne tar initiativ til å snakke med og finne på ting med alle barna, eller der det de samme barna som personalet helst prater med?
- Har de voksne bevissthet om forskjellen på humor og ironi?

Personalets rolle for et trygt og godt barnehagemiljø og forebygging av krenkelser

- Tydelige og varme voksne (autoritativ væremåte), og voksne som er tryggere, sterkere, klokere og god (COS barnehage)
- Bevissthet om egen væremåte, hvordan vi påvirker hverandre og med det respektere at vi er forskjellige samtidig som vi har felles mål om et trygt og godt barnehagemiljø
- Nulltoleranse for mobbing og krenkende atferd.
- Hvordan vi snakker til hverandre. Turtaking.
- Hvordan vi tar opp ting når vi ikke trives, når vi er misfornøyde eller fornøyde.
- Klargjøre ansvaret for hverandre. Lojalitet kontra ”sladring”.
- Felles praksis – alle må vite hva de skal gjøre:
  - Hvordan være en autoritativ voksen
  - Hvordan være tryggere, sterkere, klokere og god
  - Hvordan holde det mentale fokus
  - Hvordan håndtere utfordrende atferd
  - Hvordan setter vi grenser i barnehagen
  - Hvordan bygge gode relasjoner til barnet

Kompetanseheving og bevisstgjøring i personalet

- I barnehagen settes det av tid til kompetanseheving og refleksjon om temaet på personalmøter og planleggingsdager.
- Kompetanseheving der en vektlegger arbeid med voksenrollen og den mentaliserende kulturen («Se barnet innenfra»). De voksne må se og lytte til barna. En varm og tydelig voksenrolle, og voksne som er tryggere, sterkere, klokere og god. Kompetanseheving for å bygge omsorgskollektivitet og «Laget rundt barnet» (COS barnehage). Rom for refleksjon om dette for å danne felles mental forståelse.
- Kompetanseheving og refleksjon med grunnlag i barnehagens verdigrunnlag for videreutvikling av holdning, kunnskap og ferdigheter for et trygt og godt barnehagemiljø.

Ansvarlige voksne (ansatte- foreldre- samfunnet for øvrig)

- Krenkende atferd skal stoppes øyeblikkelig
- Et barn som viser krenkende atferd som for eksempel erter eller mobber, skal lære å stoppe når det blir sagt stopp.
- Et barn som viser krenkende atferd som erting eller mobbing, skal hjelpes.

3.3. Barnehagens arbeid med å fremme vennskap og inkluderende fellesskap

Mål:

- Personalet har en anerkjennende væremåte og holdning
- Personalet møter barna med tillit og respekt, og anerkjenner barndommens egenverdi
- Personalet bidrar til trivsel og glede i lek og læring, og er et utfordrende og trygt sted for fellesskap og vennskap.

I barnehagen er det alltid de voksne, personalet, som har ansvar for relasjonen. De voksne er rollemodeller, og barn trenger støtte og veiledning fra voksne for å finne ut hvordan de kan etablere vennskap, og hva de skal gjøre når konflikter oppstår.

Når barnet begynner i barnehagen er det personalet som skal legge til rette for at barnehagen er et trygt sted å være. Trygge voksne gjør det lettere for barn å kjenne seg trygge, og personalet må legge til rette for at barnehagen har et trygt handlingsrom der barn får lære å feile, prøve selv og utfordre egne grenser for hva de våger.

Anerkjennelse i barnehagen handler om det enkelte barns individuelle behov for omsorg, og mestring, og samtidig behovet for å være inkludert i fellesskapet.

«Anerkjennelse er når barnet erfarer at voksne gjør alt de kan for å ta barnets opplevelser, tanker og følelser på alvor – gjennom å lytte, forstå, akseptere, tolerere og bekrefte.» (Lund & Helgeland 2016)

«Empati er noe av det viktigste i oppdragelsen. Begrepet blir brukt om evnen til å reagere med innleving og omsorg når noen i nærheten ikke har det godt» (Magne Raundalen)

Tiltak- sånn gjør vi det

- Personalet er bevisst å se barnets ulike behov i ulike situasjoner
- Personalet er forbilder og rollemodeller og viser gode handlingsalternativer for en inkluderende og anerkjennende væremåte
- Personalet reflekterer over egen rolle og væremåte, og barnehagen driver et kontinuerlig holdningsarbeid i synet på barn, barns atferd og voksnes rolle i barnehagen
- Personalet har ansvar for å etablere en god relasjon til det enkelte barn og relasjonen i barnegruppa, - personalet har ansvar for stemningen i barnehagen
- Lek, glede og humor – å kunne skille lek fra annen aktivitet, tolke lekesignaler, og å la seg rive med og føle glede, slappe av, spøke og ha det moro
- Personalet støtter barna i å sette grenser, respektere andres grenser og finne løsninger i konfliktsituasjoner
- Barna får øve seg på å vente på tur, høre etter, ta ordet, vise hensyn og hjelpe hverandre (selvkontroll og selvhevdelse)
- Barn og personalet bruker høflig og vennlig tale seg imellom og i forhold til andre de kommer i kontakt med
- Personalet bruker litteratur om emnet.
- Barnehagene har temauke om «Vennskap, likhet, ulikhet, mangfold» i samarbeid med barneskolene. Dette gjennomføres i uke 36. Materiell fra Utdanningsdirektoratet.

3.4. Observasjon som forebygging – «et felles system for å se»

Lund & Helgeland (2016) skriver om observasjon som en metode der en tar noen valg i forhold til hvem som skal sette hva i forhold til enkeltbarn eller grupper av barn. For å avdekke mobbing er det viktig at personalet jobber aktivt med observasjon av hvordan barn trives og hvordan de er mot hverandre. Dette innebærer å observere når en er en del av en lek eller en aktivitet, eller en kan stå på utsiden av aktiviteten og observere.

Tiltak- sånn gjør vi det:

- Observasjon av samspillet barn- voksen, med bruk av observasjonsskjema utarbeidet av Kari Pape
- Observasjon av samspill barn- barn med utgangspunkt i momenter fra observasjonsskjemaet Alle med.
- Plan for observasjon samspill mellom barn utarbeides med fokus på:

- Å observere de barna som leker ofte alene og/eller som «sviver» rundt fra den ene til den andre. Hvordan foregår samspillet? Hvem tar initiativ?
  - Lytte til hvordan barna i barnehagen snakker til hverandre, og være spesielt bevisst positiv og negativ kommunikasjon
  - I arbeid med et trygt og godt barnehagemiljø er personalet spesielt oppmerksomme på de sårbare og utsatte barna. Kompetansen fra arbeid med barn i risiko (BIR) sees i sammenheng med dette, samt verktøy for observasjon og samtale med barn. Sørbare og utsatte barn kan kjennetegnes ved at de
    - ikke får den omsorg og trygghet de trenger
    - har vanskelige hjemmeforhold
    - vokser opp under belastende sosiale forhold
    - vokser opp i familier med vedvarende lavinntekt
    - vokser opp med misbruk
    - opplever avvissning og utenforskap
- Fra Oppvekstrapporten 2017/Bufdir; «Barn bør ikke oppfattes som et vedheng til sine foreldre – de lever i høyeste grad sine egne liv og bidrar til å forme sine egne omgivelser»*
- I arbeid med observasjon som forebygging er personalet bevisst på forholdet mellom observasjon og tolkning, og egen forforståelse; «*Gode profesjonelle gir sine observasjoner, ikke sine konklusjoner*» Kompetanse og verktøy fra arbeid med barn i risiko (BIR) om observasjon og samtale med barn, sees i sammenheng med dette.

3.6. Samarbeid med foreldrene

Mål:

- Barnehagen bygger inkluderende fellesskap
- Alle familier med barn i barnehagen er like høyt verdsatt
- Alle foreldre føler seg velkommen i barnehagen

Tiltak – sånn gjør vi det

- Barnehagen gir god informasjon om barnehagen når barnet begynner i barnehagen
- Barnehagen informerer hjemmene løpende om hva som skjer i barnehagen
- Personalet i barnehagen er varm og tydelig (autoritativ voksen) i møte med foreldre
- Personalet er opptatt av inkludering, det vil si at alle barn skal ha en naturlig plass i barnegruppa
- Når barnehagen planlegger forandringer, blir foreldrene spurt om sitt syn
- Barnehagen oppfordrer foreldrene til å komme med forslag til innholdet i barnehagens virksomhet
- Når foreldre er urolig for sitt barns utvikling, vet de hvem i barnehagen de skal kontakte
- Foreldre kontakter barnehagen straks ved mistanke om at barnet ikke har et trygt og godt barnehagemiljø, og barnehagen undersøker saken og så langt det finnes egnede tiltak, sørger for at barnet får et trygt og godt barnehagemiljø
- Foreldrene er kjent med barnas venner og deres foresatte
- Styrer sørger for at barnehagen samarbeider aktivt med forelderåd og samarbeidsutvalg om en inkluderende barnehage og et trygt og godt barnehagemiljø. Hver barnehage konkretiserer hvordan dette skal gjøres gjennom barnehageåret.
- Informasjon på kommunens hjemmeside om trygt og godt barnehagemiljø og hva foreldre kan gjøre dersom de opplever at barnet ikke trives, eller har det trygt og godt i barnehagen.

DEL II: Rutiner og tiltak for å sikre at barn i barnehagen har et trygt og godt psykososialt barnehagemiljø.

Denne delen av planen omhandler rutiner for oppfølging av regelverket i kapittel VIII Psykososialt barnehagemiljø i barnehageloven. Dette gjelder

§ 41 Nulltoleranse og forebyggende arbeid

§ 42 Plikt til å sikre at barnehagebarna har et trygt og godt psykososialt barnehagemiljø (aktivitetsplikt)

§ 43 Skjerpet aktivitetsplikt dersom en som arbeider i barnehagen krenker et barn.

§ 41 Nulltoleranse og forebyggende arbeid

Lovhjemmel § 41 Nulltoleranse og forebyggende arbeid

Barnehagen skal ha nulltoleranse for krenkelser og skal ikke godta krenkelser som utestenging, mobbing, vold, diskriminering og trakassering. Alle som arbeider i barnehagen, skal gripe inn når et barn i barnehagen utsettes for slike krenkelser.

Barnehagen skal forebygge tilfeller hvor barn ikke har et trygt og godt barnehagemiljø ved å arbeide kontinuerlig for å fremme helsen, trivselen, leken og læringen til barna.

Innhold og tiltak står beskrevet i denne planen del I, kapittel 3 Systematisk og forebyggende arbeid i barnehagen.

§ 42 Plikt til å sikre at barnehagebarna har et trygt og godt psykososialt barnehagemiljø (aktivitetsplikt)

Se også planens del 1, kapittel 3 Systematisk og forebyggende arbeid i barnehagen.

Lovhjemmel § 42, første til fjerde ledd:

«Alle som arbeider i barnehagen, skal følge med på hvordan barna i barnehagen har det. Alle som arbeider i barnehagen, skal melde fra til barnehagens styrer dersom de får mistanke om eller kjennskap til at et barn ikke har et trygt og godt barnehagemiljø. Styrer skal melde fra til barnehageeier i alvorlig tilfeller.

Ved mistanke om eller kjennskap til at et barn ikke har det trygt og godt, skal barnehagen snarest mulig undersøke saken.

Når et barn eller foreldrene sier at barnet ikke har et trygt og godt barnehagemiljø, skal barnehagen undersøke saken og så langt det finnes egnede tiltak, sørge for at barnet får et trygt og godt barnehagemiljø. Det samme gjelder når en undersøkelse som barnehagen selv har satt i gang, viser at et barn ikke har et trygt og godt barnehagemiljø. Tiltakene skal velges på grunnlag av en konkret og faglig vurdering.»

Rutine – mistanke om eller kjennskap til at et barn ikke har et trygt og godt barnehagemiljø

Mistanke om eller kjennskap til at et barn ikke har et trygt og godt barnehagemiljø

Alle som jobber i barnehagen må følge med på om barna har det bra. Hvis en voksen vet om, eller tror at et barn blir mobbet, plaget, eller på andre måter ikke har det bra, skal hun eller han alltid:

- Gripe inn og stoppe krenkelsen med en gang
- Si ifra til styrer i barnehagen

- Undersøke hva som har skjedd – styrer eller den som melder fra, begynner snarest mulig å undersøke saken
- Sette inn tiltak, og lage en skriftlig plan for å sørge for at barnet får et trygt og godt barnehagemiljø

Barnehagens aktivitetsplikt

1. **Følge med** - alle som arbeider i barnehagen skal følge med på hvordan barna har det
2. **Gripe inn** – Alle som arbeider i barnehagen skal gripe inn når et barn i barnehagen utsettes for krenkelser.
3. **Varsle** – Alle som arbeider i barnehagen, skal melde fra til styrer dersom de får mistanke om eller kjennskap til at et barn ikke har et trygt og godt barnehagemiljø. Styrer skal melde fra til eier i alvorlige tilfeller, se eget punkt.
4. **Undersøke** – Ved mistanke om eller kjennskap til at et barn ikke har et trygt og godt barnehagemiljø, skal barnehagen snarest undersøke saken. Det samme gjelder når et barn eller foreldrene sier at barnet ikke har et trygt og godt barnehagemiljø.
5. **Sette inn tiltak og evaluere** – barnehagen skal så langt det finnes egnede tiltak sørge for at barnet får et trygt og godt barnehagemiljø. Tiltakene skal velges på grunnlag en konkret og faglig vurdering.

Utdypende informasjon om delpliktene i barnehagens aktivitetsplikt

Følge med - alle som arbeider i barnehagen skal følge med på hvordan barna har det

Alle ansatte har en plikt til å følge med på hvordan alle barna i barnehagen har det.

Følge med handler om at:

- Alle som arbeider i barnehagen skal følge med på hvordan barna i barnehagen har det
- Følge med – trygt og godt barnemiljø innebærer at personalet har fokus på:
  - et oppmerksomt blikk
  - også følge med på de voksne
  - systematisk observasjon
  - ekstra fokus på de sårbare barna
- Barnehagen må ha gode rutiner for å følge med, og være til stede for barna.

Hvordan oppdage at et barn ikke har det bra?

- gjennom å snakke med barna

- ansatte ser noe eller fanger opp noe i samtaler med andre barn
- foreldre som melder fra at det har skjedd noe i barnehagen
- barna som forteller om noe som har skjedd
- endringer i atferd hos barn eller i barnehagegruppa.

Noen barn blir stille og trekker seg tilbake i leken, mens andre gir tydelig beskjed når ting blir vanskelige.

Gripe inn – Alle som arbeider i barnehagen skal gripe inn når et barn i barnehagen utsettes for krenkelser. Det kan være for eksempel utestenging fra lek, plaging, slåsskamp, mobbing, vold eller diskriminering.

Det handler om

- at alle som jobber i barnehagen skal gripe inn med en gang, hvis de ser uønsket atferd
- å stoppe handlingene
- å gripe inn uten selv å krenke barnet/barna
- Personalet griper inn når de ser at en ansatt krenker et barn i barnehagen.
  - Tar tak i situasjonen og snakker den ansatte
  - snakker med den ansatte det gjelder uansett, og ikke med andre ansatte.
  - Tørre å stoppe voksne i å handle uetisk overfor barn

Se også planens kapittel 3 Systematisk og forebyggende arbeid i barnehagen.

Varsle – Melde fra – Alle som arbeider i barnehagen, skal melde fra til styrer dersom de får mistanke om eller kjennskap til at et barn ikke har et trygt og godt barnehagemiljø. Hvis du oppdager at et barn ikke har det bra, må du melde fra til styrer i barnehagen. I alvorlige tilfeller må styrer melde fra til barnehageeier, se eget punkt om dette.

Styrer skal

- alltid ta den/de historier som rapporteres på alvor
- sørge for at barnehagen undersøker
- handle: tiltak som virker slik at den/ de som krenkes/ikke har det trygt og godt, får det trygt og godt og ikke krenkes lenger
- oppfølging og evaluering
- skal melde fra til barnehageeier i alvorlige tilfeller

Undersøke – Ved mistanke om eller kjennskap til at et barn ikke har et trygt og godt barnehagemiljø, skal barnehagen snarest undersøke saken. Det samme gjelder når et barn eller foreldrene sier at barnet ikke har et trygt og godt barnehagemiljø.

Plikten til å undersøke innebærer at barnehagen skal undersøke barnets opplevelse.

Barnehagen skal undersøke. Barnehagen trenger/skal ikke bevise at barnet har blitt mobbet eller ikke har det bra, men hva er utfordringen. Barnehagen skal finne ut hva som er årsaken til at et barn ikke har det bra. Dette er utgangspunktet for å sette inn de riktige tiltakene, for at barnet skal ha et trygt og godt barnehagemiljø. Prinsipper i arbeid med undersøkelse knyttet til barnehagemiljø er

- vær oppmerksom på egen forforståelse
- fokuser på samspillet
- se det enkelte barn sine styrker og utviklingsområder
- se barnas samspill og kommunikasjon
- se den voksnes samspill og kommunikasjon med barn/ grupper barn
- barnehagen skal undersøke, ikke finnes bevis, men finne hva er utfordringen
- snakke med barnet. Her kan samtaleverktøy fra verktøykasse BIR benyttes.

Sette inn tiltak og evaluere – barnehagen skal så langt det finnes egnede tiltak sørge for at barnet får et trygt og godt barnehagemiljø. Tiltakene skal velges på grunnlag en konkret og faglig vurdering.

- Tiltak må rettes både mot enkeltindivider, grupper og hele miljøet, og avklare hvem som har ansvar for gjennomføring av tiltaket.
- I valg av egnede tiltak må det vurderes om det er behov for straks tiltak, tiltak på kort sikt og tiltak på lengre sikt.
- Voksne må sette klare og forståelige grenser for hvilken oppførsel som er akseptabel
- Barn som blir mobbet og utsettes for krenkende atferd må ikke bli tillagt ansvaret. Det er ikke barnets skyld.
- Den voksne er bevisst seg selv som rollemodell, og har ansvar for å etablere en god relasjon til alle barn og for relasjonen i barnegruppa.

Før det eventuelt settes i verk tiltak rettet mot enkeltbarn, er det viktig å observere hvordan barna generelt er mot hverandre på avdelingen. Vurdering av voksnes atferd, relasjon og holdninger må også inngå i en analyse av miljøet.

Eksempel på egnede tiltak for at et barn får et trygt og godt barnehagemiljø

- Innskudd i barnets relasjonsbank (COS barnehage)
- Voksne som ser og anerkjenner barnet
- Voksne som rollemodell; tryggere, sterkere, klokere og god, og tydelige og varme voksne.
- God dialog med foreldre til barnet, og at barnehagen og foreldre kjenner til hverandre, snakker om hvordan vi opplever barn, og har en dialog på det.
- Observante og deltakende voksne som deltar i barnas egen lek
- Være støttende og forståelsesfull overfor barnet, «Se barnet innenfra»
- Organisering av rutinesituasjoner (voksenstøtte, forberedelser, møte behov)
- Tiltak i overganger i barnehagen (voksenstøtte, forberedelse møte behov)
- Organisering av barnegruppen (mindre grupper)
- Organisering av barnehagedagen, barnehagens dagsrytme, fysisk utforming av avdelingen/barnehagen, tilgang til leker m.m.
- Lekegrupper
- aktiviteter
- Samtale/den gode samtalen

Evaluere

Fastsette tidspunkt for evaluering av de tiltakene vi har satt i verk. Evaluering av tiltak er ut fra hvilke problemer som tiltaket/-ene skal løse.

I aktivitetsplanen fastsettes tidspunkt for når hvert tiltak skal evalueres første gang, og hvem som har ansvar og hvem som skal delta i evalueringen. Ved fastsetting av tidspunkt for evaluering må det vurderes om det er behov for om det enkelte tiltaket skal evalueres daglig, ukentlig, om to uker, om en måned m.m.

Skriftlig plan for når det skal gjøres tiltak i en sak - aktivitetsplikt og barnehagens aktivitetsplan

Lovhjemmel § 42, femte del punkt a-e.

Barnehagen skal lage en skriftlig plan når det skal gjøres tiltak i en sak. I planen skal det stå

- a) hvilke problemer tiltakene skal løse
- b) hvilke tiltak barnehagen har planlagt
- c) når tiltakene skal gjennomføres
- d) hvem som skal gjennomføre tiltakene
- e) når tiltakene skal evalueres

Hvis barnehagen får vite at et barn ikke har det bra i barnehagen, må de lage en skriftlig plan for å sikre at barnet får en trygg barnehagehverdag. Det vil variere fra sak til sak hvor mye som skal dokumenteres i den enkelte saken.

Barnehagene i Evje og Hornnes kommune bruker følgende mal for oppfølging av barnehagens aktivitetsplikt etter barnehageloven § 42, femte del punkt a-e, for å sikre at barnet/barna har et trygt og godt psykososialt barnehagemiljø. Mal barnehagens skriftlige plan når det skal gjøres tiltak i en plan- aktivitetsplikt, ligger også i barnehagens internkontrollsystem.

Mal barnehagens skriftlige plan når det skal gjøres tiltak i en sak - aktivitetsplan

Plan for oppfølging av barnehagens aktivitetsplikt etter barnehageloven § 42 – sikre et trygt og godt psykososialt barnehagemiljø

Barnets navn	
Avdeling	
Barnehage	
Dato	

Hva skal denne planen løse/ hvilke problemer tiltakene skal løse?

Barnets navn har rett til et trygt og godt barnehagemiljø som fremmer helse, trivsel og læring. [barnehagens navn] har [dato] fått vite av [hvem]/har funnet ut ved hjelp av [hvordan] at [barnets navn] ikke har det trygt og godt i barnehagen fordi [skriv hva som er utfordringen basert på barnets/foreldres subjektive oppfatning/ barnehagens egne undersøkelser].

Hva mener barnet?

[Barnets syn på saken. Hva mener barnet? Hva har barnet uttalt om saken? Hvis barnet har synspunkter om hvilke tiltak som bør settes inn, hva mener barnet at er egnede tiltak? Foreldres synspunkter]

Hvilke tiltak har barnehagen planlagt og når skal tiltakene gjennomføres?

Tiltakene som er iverksatt for at **barnets navn** skal få et trygt og godt barnehagemiljø er gjort i dialog med foreldre og utfra foreldre og barnehagens vurdering av barnets beste. Tiltakene som settes i verk er de tiltak som anses som egnede for å sørge for at barnet får et trygt og godt barnehagemiljø. Dersom det er behov for å endre tiltakene eller sette inn andre tiltak etterhvert, vil det bli utarbeidet en ny aktivitetsplan. Barnehagen vil kontinuerlig passe på at det er egnede tiltak som er satt inn.

Tiltak som **navn barnehage** har for å skape et trygt og godt barnehagemiljø

(Her skriver dere inn de tiltakene barnehagen har for alle barna i barnehagen for å skape et trygt og godt barnehagemiljø, for eksempel Være Sammen, lekegrupper, varm og tydelig voksne. Tiltakene

settes opp punktvis og beskrives med tanke på barnet, foreldre/foresatte og de ansatte som målgruppe)

I skjemaet under skriver dere inn de tiltakene som dere setter inn spesielt for å løse problemet.

Tiltak barnehagen setter i verk for at barnet skal få et trygt og godt barnehagemiljø:	Ansvarlig:	Tiltakets varighet (dato fra og til/ frem til barnet og foreldrene gir tilbakemelding at barnet har det trygt og godt i barnehagen)	Evaluering (skriv inn dato for når hvert tiltak skal evalueres første gang, samt om tiltakene skal evalueres; daglig, ukentlig, etter to uker m.m.)
	Styrer		
	Styrer		
	Styrer		

Ansvarlig: Det er alltid barnehagen/barnehageeier som er ansvarlig for at tiltak gjennomføres. Ved **navn barnehage** er det styrer som er ansvarlig for at hvert tiltak gjennomføres.

Styrer skal melde fra til eier i alvorlige tilfeller

- Styrer skal varsle/melde fra til barnehageeier i alvorlige tilfeller. Hva som er alvorlige tilfeller vil være ut fra en skjønnsmessig vurdering.
- Eksempel på hva som regnes som alvorlige tilfeller er
  - saker som er særlig voldelige, fysisk vold og overgrep, gjelder både barn- barn og voksen- barn
  - saker der flere barn er involvert i krenkelse som utestenging eller mobbing av et barn
  - i saker der krenkelsen har pågått over lang tid uten at barnehagens ledelse har klart å løse saken
  - når personalet unnlater å gripe inn
  - at barnet ikke vil komme i barnehagen får de barnet ikke har det trygt og godt
  - at barn og voksne snakker nedlatende om barnet
  - når barnehagen setter inn tiltak, og det ikke blir tatt tak
  - overdreven grensesetting
  - trakassering for eksempel skrike, snakke stygt, ukvemsord, arroganse og nedlatenhet
  - systematisk ekskludering av barnet fra barn og voksne
  - uthenging og latterliggjøring av barnet
  - systematisk haking og kjefting
  - ignorering og likegyldighet
  - personalet som favoriserer enkelt barn, og som ekskluderer andre barn
  - utestenging og stigmatisering av barn, foreldre og ansatte
  - ved mistanke om eller kjennskap til at en som arbeider i barnehagen krenker et barn med for eksempel utestenging, mobbing, vold, diskriminering eller trakassering, se også eget avsnitt om skjerpet aktivitetsplikt etter § 43.
- Formål med at styrer i alvorlige i tilfeller skal melde fra til barnehageeier, er at barnehageeier i slike tilfeller bør gjøre seg kjent med saken og involveres i hvordan saken blir løst.

- Melde fra til eier
For personalet i kommunale barnehager er dette rådgiver oppvekst. For personal i privat barnehage er dette barnehageeier.
Barnehageeier skal sette i gang undersøkelser og tiltak etter § 42 tredje og fjerde ledd straks.

§ 43 Skjerpet aktivitetsplikt dersom en som arbeider i barnehagen, krenker et barn Lovhjemmel Lov om barnehage § 43

Dersom en som arbeider i barnehagen, får mistanke om eller kjennskap til at en annen som arbeider i barnehagen, krenker et barn med for eksempel utestenging, mobbing, vold, diskriminering eller trakassering, skal vedkommende straks melde fra til barnehagens styrer. Styrer skal melde fra til barnehageeieren.

Dersom en som arbeider i barnehagen, får mistanke om eller kjennskap til at styreren i barnehagen krenker et barn med for eksempel utestenging, mobbing, vold, diskriminering eller trakassering, skal vedkommende melde fra barnehageeieren direkte.

Undersøkelser og tiltak etter § 42 tredje og fjerde ledd skal iverksettes straks.

Rutine – skjerpet aktivitetsplikt dersom en som arbeider i barnehagen krenker et barn

- Styrer sørger for at alle ansatte i barnehagen er kjent med den skjerpa aktivitetsplikten slik den framgår av barnehageloven § 43, og har temaet oppe i møter med personalet.
- Barnehagen har rutine for å handle i henhold til aktivitetsplikten, se aktivitetsplikten i denne planen.
- Personalet griper inn når de ser at en ansatt krenker et barn i barnehagen.
  - Tar tak i situasjonen og snakker den ansatte
  - snakker med den ansatte det gjelder uansett, og ikke med andre ansatte.
  - Tørre å stoppe voksne i å handle uetisk overfor barn
- Dersom en som arbeider i barnehagen, får mistanke om eller kjennskap til at en annen som arbeider i barnehagen, krenker et barn med for eksempel utestenging, mobbing, vold, diskriminering eller trakassering, skal vedkommende straks melde fra til barnehagens styrer. Undersøkelser og tiltak etter § 42 tredje og fjerde ledd skal iverksettes straks.
- Når styrer får melding fra en som arbeider i barnehagen om dette, skal styrer varsle barnehageeier. For kommunale barnehager er dette (rådgiver oppvekst). For privat barnehage er dette barnehageeier.
- Dersom en som arbeider i barnehagen, får mistanke om eller kjennskap til at styreren i barnehagen krenker et barn med for eksempel utestenging, mobbing, vold, diskriminering eller trakassering, skal vedkommende melde fra barnehageeieren direkte.
- Styrer sørger for informasjon til foreldre om rettighetene i barnehageloven kapittel VIII Psykososialt miljø. I dette ligger også informasjon om barnehagens aktivitetsplikt etter barnehageloven § 42 og handlingsplan for vennskap og inkludering i barnehagen.
- Barnehagene viser til www.nullmobbing.no når de informerer personalet og foreldre i barnehagen, samt til kommunens hjemmeside med informasjon om trygt og godt barnehagemiljø

Hvordan gripe inn dersom en i barnehagen får mistanke om eller kjennskap til at en annen som arbeider i barnehagen krenker et barn

Personalet griper inn når de ser at en annen som arbeider i barnehagen krenker et barn ved å

- Griper inn i situasjonen og snakker til den ansatte

Oppdatert 15.01.2021

- snakker med den ansatte det gjelder uansett, og ikke med andre ansatte.
- Stopper den voksne i å handle uetisk overfor barn

Del III: Realisering og kvalitetssikring

Planen implementeres og realiseres i den enkelte barnehage. Ansvar: styrer.

Krav til at barnehagen drives i samsvar med gjeldende lover og forskrifter. Ansvar: Barnehageeier

Internkontroll i barnehagen. Barnehageeier skal ha internkontroll for å sikre at kravene i barnehageloven med forskrifter følges. Internkontrollen skal være systematisk og tilpasset barnehagens egenart, størrelse, aktiviteter og risikoforhold. Ansvar: Barnehageeier

Nytilsatte og vikarer informeres om planen ved oppstart i barnehagen. Ansvar: styrer

Planen er fast tema for informasjon til samarbeidsutvalget ved oppstart nytt barnehageår. Ansvar: styrer.

Planen er årlig tema i styrenettverk og oppdateres i tråd med gjeldende lover og forskrifter, samt ut fra behov. Ansvar: rådgiver oppvekst og styre

Kommunen er lokal barnehagemyndighet og skal gi veiledning og påse at barnehagene drives i samsvar med bestemmelsene i barnehageloven med forskrifter, med unntak av bestemmelsene i kapittel 5 med forskrifter. Ansvar: Barnehagemyndighet.

Veiledning

- Barnehagemyndighet skal gi veiledning og påse at barnehagene drives i samsvar med bestemmelsene i barnehageloven med forskrifter.
- Fylkesmannen kan veilede og føre tilsyn med kommunen som barnehagemyndighet og med barnehagene (jf. barnehageloven §§ 54 og 55).

4.Kilder og Litteratur

4.1. Kilder

- Lov om barnehage kapittel VIII Psykososialt miljø (Kunnskapsdepartementet 01.01.2021)
- Forskrift om rammeplan for barnehagens innhold og oppgaver (Kunnskapsdepartementet 2017).
- [Utdanningsdirektoratet - Barnehagemiljø](#)
- Hele barnet- hele løpet; Mobbing i barnehagen. Forskningsrapport (2015). Av Ingrid Lund(red). Marianne Godtfredsen, Anne Helgeland, Dag Øystein Nome, Bobo Velibor Kovac og David Lansing Cameron.
- «Være Sammen»
- NOU 2015:2 «Å høre til-virkemidler for et trygt psykososialt skolemiljø» (Kunnskapsdepartementet 2015)
- Se barnet innenfra. Hvordan jobbe med tilknytning i barnehagen. Ida Brandtzæg, Stig Torsteinson og Guro Øiestad (2013).*Kommuneforlaget*.

4.2. Litteratur for personalet

- «Psykisk helse i barnehagen. Forstå hvordan jeg har det inni meg når jeg er ute av meg.» Anita Juveli og Nadina Peters (Pedlex as 2021).
- Relasjonskompetanse i barnehagen. Marit Onshuus Lysebo og Elin Gullessen Bratt (Pedlex as 2017).
- Du og barnet. Om å skape gode relasjoner med barn. Anne-Lise Løvlie Schibbye og Elisabeth Løvlie (Universitetsforlaget 2017)
- Mobbing i barnehagen. Anerkjennelse som forebygging. Ingrid Lund og Anne Helgeland (2016). *Pedlex as*.
- Implementering. Å omsette teorier, aktiviteter og strukturer i praksis. Pål Roland og Else Westergård (red 2015). *Universitetsforlaget*.
- Kompetanseløft i barnehagen. Pål Roland m.fl. (2014). *Universitetet i Stavanger & Være Sammen*.
- Se barnet innenfra. Hvordan jobbe med tilknytning i barnehagen. Ida Brandtzæg, Stig Torsteinson og Guro Øiestad (*Kommuneforlaget 2013*).
- Berit Bae: Det interessante i det alminnelige
- Jesper Juul: Det kompetente barn
- Jesper Juul: Fra lydighet til ansvarlighet
- Kari Lamer: Sosial kompetanse
- Kari Pape: Fra ord til handling- fra handling til ord.

4.2. Litteratur for barna

- Ingrid Lund: Mattias er alene.
- Tor Åge Bringsværd : Karsten liker å danse
Ruffen – sjøormen som ikke kunne svømme
- Tone Lie Bøttinger: Min storebror apen
- Paul Leer- Salvesen: Fy fabian
- Ann de Bode: det er alltid meg de skal ta
- Lena Klefelt : Otto og Joppa
- Mats Wänblad: Lilleving
- Ulf Nilsson: Den lille gutten og løven
- Per Christian Jersild: Hymir
- Gun- Britt Sundstrøm: Gutten i supermanddrakten
- Else Færden: Den stygge drageungen
- Birgitta Stenberg: Billy og Sinte Lotta, Bjørn drar på landet
- Gunder Andersson: Martins sommer
- Trond Brønne: Petter og månen
- Eva Eriksson: Stures nya jacka
- Gunilla Bergstrøm: Albert og udyret, Hvem kan redde Albert Åberg
- Ursula Kirchberg : Selim og Susanne
- Egon Mathiesen : Katten med de blå øyene
- Mette Cecilie Newth : Lille Skrekk